

Fremtidens bæredygtige byer ligger i psykologisk hjerteland

Foto af Lars Laursen/Biofoto/Ritzau Scanpix

Byer er store klimasyndere, og løsningen er ikke kun teknologisk. Menneskers adfærd – fra trafikvaner til varmeforbrug – spiller en nøglerolle i bæredygtig byudvikling. Det åbner et stort arbejdsområde for psykologer.

Af Mads Mariegaard, *journalist*

DTU Campus nord for København lægger i 2019 asfalt til den største test af selvkørende busser i Danmark nogensinde. Testpassagerne er DTU-studerende, og målet er at finde ud af, hvad de synes om at køre med de førerløse busser.

LINC, som projektet hedder, er et samarbejde mellem en række kommuner, virksomheder og vidensinstitutioner. Og der er en psykolog med på holdet.

– Min rolle er at se på, hvordan brugerne interagerer med den selvkørende teknologi, og hvilke services, der kan få dem til at vælge denne transportform frem for andre, fortæller Hannah Villadsen, cand.psych. fra Københavns Universitet og ph.d. ved Institut for Mennesker og Teknologi på Roskilde Universitet.

De førerløse busser er støjsvage, kører på el og udleder ikke CO₂ eller skadelige partikler. Busserne er således et skridt på vejen mod fremtidens bæredygtige byer, som både er miljøvenlige og gode at bo i.

Bæredygtig byudvikling er en megatrend og med god grund: Byer står for over to tredjedele af klodens energiforbrug og mere end 70% af CO₂-udslippet. Derfor skal morgendagens metropoler indrettes markant anderledes, hvis verden skal gøre sig fri af fossile brændsler, inden det er for sent.

Teknologi kræver bestemt adfærd

Byplanlægning har traditionelt været et anliggende for arkitekter og ingeniører, men byer består ikke kun af beton og teknologi. Menneskers handlinger i hverdagen – fra transportvaner til energiforbrug i boligen – spiller en afgørende rolle for byers CO₂-aftryk.

Synnøve Kjærland, projektchef i Danmarks største grønne tænketank Concito, efterlyser flere psykologer i byplanlægningen.

– Mange af de teknologier, som understøtter energirigtige løsninger, kræver en bestemt adfærd af brugerne. Det kan fx handle om, hvordan beboere bruger energi- eller varmeinstallationer i bygninger. Hvis brugerne af bygningen ikke opfører sig, som teknologien er designet til, så bidrager teknologien ikke til den planlagte klima- og miljøeffekt, siger hun og fortsætter:

– Hvis vi skal ændre folks mobilitetsmønstre i byerne – fx til at skifte fra ét transportmiddel til et andet – så skal vi forstå, hvad der inspirerer, påvirker og motiverer folk til at ændre adfærd. Det har der været for lidt fokus på i den grønne omstilling, og dér kan psykologien hjælpe os med faglig indsigt og forståelse.

Psykologer er blandt de faggrupper, som Concito har inviteret med i Vinterakademi – et initiativ, som tænketanken står bag sammen med entreprenørvirksomheden NCC og

rådgivningsvirksomheden Center for Bygningsbevaring i Raadvad. Akademiet varer en uge – næste gang i marts 2019 – og omhandler grøn omstilling inden for byggeri og byudvikling. På programmet er oplæg, workshops og besøg på konkrete projekter eller byggerier. Deltagerne er en tværfaglig gruppe af studerende på kandidatniveau og nyuddannede professionelle. Formålet er at klæde dem på til at indarbejde bæredygtighed i fremtidens byggeri og planlægning.

Besværlig bæredygtighed

Det psykologiske blik på byudvikling er langt fra nyt. Den danske arkitekt Jan Gehl (f. 1936) har gennem årtier arbejdet for at gøre mennesker til centrum for byplanlægningen. Det skete med inspiration fra hans hustru, psykologen Ingrid Gehl.

De senere år har den danske tegnestue BIG vundet international anerkendelse for deres tanker om "hedonistisk bæredygtighed" – at bæredygtighed også skal være behageligt. Et spektakulært eksempel er Amager Bakke i København: En skibakke på taget af et miljørigtigt forbrændingsanlæg.

I hverdagslivet går bæredygtighed og fornøjelse dog sjældent hånd i hånd. Det mener Simon Elsborg Nygaard, som er psykolog ved Aarhus Universitet og i gang med en ph.d. om bæredygtighed og trivsel.

– Det bæredygtige valg er ofte det meste besværlige, siger han.

– Det kræver fx en ekstra indsats, hvis man vil sortere og genbruge sit affald – der er ikke noget system, hvor man får en belønning, når man afleverer affaldet, ligesom med pant på flasker. Et andet eksempel er cykler. Selvom cyklister har gode vilkår i Danmark, er det stadig nemmere at komme rundt i bil. Kunne man flere steder indrette trafikken, så cyklister undgår at holde for rødt lys?

Simon Elsborg Nygaard har deltaget i førnævnte Vinterakademiet og ser et stort behov for at involvere flere psykologer i byplanlægningen:

– Hvis man vil indrette byer, så de skaber bæredygtig adfærd og kultur, så skal man konsultere alle faggrupper, som ved, hvordan adfærd skabes – ikke mindst psykologerne.

Ændret adfærd uden tvang

Psykologers bidrag til bæredygtig byudvikling hører under miljøpsykologien, der har været anerkendt som felt siden 1960'erne. Disciplinen beskæftiger sig med samspillet mellem mennesker og deres fysiske omgivelser, herunder bæredygtig adfærd.

John Thøgersen, professor i økonomisk psykologi ved Aarhus Universitet, regnes som miljøpsykolog og er internationalt anerkendt for sin forskning på området. Han har bl.a. fokus på nudging – metoder til at ændre folks adfærd uden tvang og påbud.

I 2002 og 2003 stod John Thøgersen bag en undersøgelse, hvor bilister i Hovedstadsområdet, som havde intentioner om at rejse med kollektiv transport, blev tilbudt at rejse gratis med kollektiv transport i en måned. Undersøgelsen viste, at nogle af deltagerne fortsatte med kollektiv transport, efter det gratis månedskort var udløbet. En kombination af vaneændring og økonomisk incitament skabte således mere bæredygtig adfærd.

– Internationalt er der lavet intensiv psykologisk forskning på alle de væsentligste områder med relevans for bæredygtig adfærd. De tungeste områder er mad, bolig og transport. I forhold til byers bæredygtighed er der særlig fokus på at få folk til at bruge mindre miljøbelastende

Foto af Lars Laursen/Biofoto/Ritzau Scanpix

transportmidler, fortæller John Thøgersen. I Danmark er der brug for mere forskning i bæredygtig adfærd, mener han:

- En af fordelene vil være, at det vil skabe bedre kontakt mellem psykologisk viden om bæredygtig adfærd og praktiske projekter inden for bæredygtigt byggeri og bæredygtig byplanlægning. Vi har dygtige folk på de områder i Danmark, men meget få med psykologbaggrund.

Menneskelige behov

En dansk psykolog, som har arbejdet med bæredygtig byudvikling, er Malaika Thomsen, cand. psych. fra Københavns Universitet. For få år siden var hun videnskabeligt involveret i et projekt, hvor en park i en større dansk by skulle klimasikres og samtidig gøres mere attraktiv for borgerne. Arbejdet skete i regi af konsulentvirksomheden

HR7 Erhvervspsykologi og Sustainability Science Centre på Københavns Universitet.

- Jeg bidrog til, at blikket blev løftet op fra det ingeniørtekniske, så projektet ikke kun handlede om vand, der skulle gennes væk, men også om at skabe et byrum, som kunne opfylde menneskelige behov, fortæller hun.

Malaika Thomsen så gerne, at de psykologiske institutter i Danmark satsede mere på bæredygtig byudvikling og miljøpsykologi generelt.

- Der er et kæmpe potentiale, siger hun.

- Verden skriger på løsninger. I Kina og andre lande er der stor efterspørgsel på danske kompetencer inden for byudvikling. Tænk, hvis psykologerne også bidrog til det.

En lille niche

Samspillet mellem psykologi og miljøproblemer tiltrækker sig stigende opmærksomhed verden

over. Eksempelvis har den amerikanske psykologforening, APA, tidligere i år argumenteret for, at psykologer skal gøre mere for at beskytte kloden mod klimaforandringer.

Synspunktet deles af Robert Gifford, professor ved University of Victoria i Canada. Han er blandt verdens førende miljøpsykologer og tidligere redaktør af det anerkendte tidsskrift *Journal of Environmental Psychology*.

- Der er brug for flere miljøpsykologer, både hos offentlige myndigheder og i private konsulentvirksomheder. Derudover har vi brug for mere forskning på området, så vi kan komme med evidensbaserede anbefalinger til praktikere, siger han.

En af Robert Giffords tidligere studerende har hjulpet provinsregeringen i British Columbia med at fastsætte et passende tilskud til købere af el-biler. En anden af hans tidligere studerende arbejder for en non-profit organisation i USA, hvor han designer budskaber, som tilskynder folk til at sænke energiforbruget i deres husholdninger.

Der er cirka 25 miljøpsykologer i Canada, siger Robert Gifford, og omkring 1.000 på verdensplan. I forhold til indbyggertal er der flest i Canada, USA, Australien, Holland, England og Sverige, vurderer han. Kina er på vej frem.

Miljøpsykologerne udgør således en lille minoritet inden for psykologien, og det er vanskeligt at øge antallet, forklarer Robert Gifford.

- Alle vil have mere. Hovedområderne inden for psykologien kontrollerer beslutningstagningen på stort set alle psykologiske institutter. Når der kommer en ny stilling, har de tilsammen mere indflydelse end den enlige miljøpsykolog, som foreslår at tilføje en miljøpsykolog mere, siger han og fortsætter:

- Klinisk psykologi er vigtig, for mellem 10 og 20% af befolkningen vil få psykiske problemer i løbet af deres liv, men min holdning er, at vi bør gøre mere ved miljøpsykologien, for klimaforandringer vil påvirke 100% af befolkningen. ●

BÆREDYGTIGE BYER

- Begrebet bæredygtighed er forbundet med Brundtlandrapporten, som blev udgivet i 1987 af en FN-kommission med den tidligere norske statsminister Gro Harlem Brundtland i spidsen.
- Rapporten definerede bæredygtig udvikling som en udvikling, der sikrer menneskers nuværende behov uden at forringe fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres. Det omfatter sociale, økonomiske og miljømæssige aspekter.
- Byer spiller en central rolle i denne udvikling, eftersom de tegner sig for over to tredjedele af klodens energiforbrug og mere end 70% af CO₂-udslippet. Dermed bidrager byerne massivt til de globale klimaforandringer.

MILJØPSYKOLOGI

- Miljøpsykologien blev anerkendt som felt i 1960'erne.
- Disciplinen beskæftiger sig med, hvordan mennesker påvirker deres fysiske omgivelser - og omvendt.
- *The Journal of Environmental Psychology* og *Environment and Behavior* er fagfællebedømte tidsskrifter med fokus på miljøpsykologi.